

Kopi 29/6-2009

"Mit livseventyr"

1932 – 1967

Fortalt af Margit Fagesen

Mit Livseventyr

"Alle mennesker har en historie", sagde Kallenbach sidste år, da vi sad midt i det afsluttende kageorgie. Ordene blev sagt i forventning om, at nogle ville melde sig til at fortælle om deres liv, men vi råbte ikke i munden på hinanden.

Nå, tænkte jeg, det kan du da vist godt, hvis nogen ellers gider høre på det. Jeg blev taget på ordet, og her står jeg så, ikke fordi jeg tror, at mit liv har været meget anderledes eller mere spændende end andres, men fordi jeg selv synes, det indtil nu, har været en god og glad tilværelse. Jeg har ikke været sparet, for sorger, det har ingen, men de glade stunder ligger øverst, og det er dem, man skal leve videre på, og det er den opvækst man har haft, og de genvordigheder, man kommer ud for, der gør os til hele mennesker.

Min historie skulle egentlig dreje sig om, hvordan det var, at komme fra København og ud på landet for at tjene på en stor gård, men for at forstå, hvilken forandring det var for mig, må jeg begynde ved begyndelsen.....

Jeg er altså født i København den 19. juni 1932 i Venøgade nr. 3 stuen til højre i min fars seng! Det var en remse jeg havde lært fra ganske lille, men hvorfor, jeg blev født i min fars seng, gik aldrig op for mig. Venøgade nr. 3 var en dejlig, moderne lejlighed med bad, beliggende på Østerbro, og mine forældre var flyttet ind, da de blev gift i 1929.

På den tid var det almindeligt, at moderen blev hjemmegående, når det første barn blev født, der kom i øvrigt ikke flere, og således også min mor, som ellers arbejdede på lysfabrikken, Asp, ligesom min mormor havde gjort og senere mine mostre.

Da min mors indtægt nu manglede, blev huslejen for dyr i den fine lejlighed, så vi flyttede til Mimersgade på Nørrebro, hvor min far blev vicevært foruden sit arbejde som forvalter på H. Matzens klicheanstalt. Lejligheden var på 3. sal og midt inde i byen, og det var ikke rigtig stedet for mine forældre, som begge var født og opvokset på Østerbro, i Lægeforeningens Boliger, også kaldet "Brumleby". (Det vil I høre mere om).

Så da jeg var 3 år flyttede vi til Østerbro igen, nærmere betegnet Teglstrupvej, som lå i yderkanten af København ud til Lyngbyvej og Emdrupvej. Her levede jeg så min barndom og ungdom indtil 1951.

Jeg er ud af en stor familie med et usædvanligt godt sammenhold. Min mor var ældst af en flok på 10, 5 drenge og 5 piger. Min far havde 4 søskende, men det er min mors familie, der har spillet den store rolle i mit liv.

Min mormor, som var en meget lille dame, fødte de 10 børn i løbet af 12 år. Min mor blev født i 1901 og den yngste, som lever endnu, i 1913, så hun bliver 90 år i år. Ja, det var hårdt, at være hustru og mor på den tid.

Jeg havde en dejlig glad og tryk barndom omgivet af den store familie. De fleste af min mors søskende begyndte deres eget familieliv i Brumleby i de små hyggelige lejligheder med "das" i gården. Det betød, at mange af mine fætre og kusiner, (vi var 20 i alt) voksede op i Brumleby, og hvilket herligt sted. Det tog mig c. 10 minutter at komme med sporvogn, linie 15, ind til Brumleby, og jeg havde lært at bede om "en ligeud", der kostede 15 ører og bede konduktøren om at holde ved "Fredens Hus", som var stoppestedet, hvor jeg skulle af. Det var ikke fast stoppested, så derfor måtte man bede om at komme af.

"Brumleby" er et historisk byggeri, der nu er fredet. Det er gule længer i 2 etager. Hver længe har et bogstav og der er 19 af dem. Lægeforeningens Boliger, som de vitterligt hedder har sin egen historie: I 1853 kom Koleraen til København og krævede 5000 døde på 3 måneder. De læger, der gik på husbesøg og arrangerede teltleje og nødbespisning, planlagde en udflytterby i efteråret 1853. De stiftede en byggeforening i daglig tale kaldet Lægeforeningens Boliger.

De første blokke blev bygget efteråret 1853 og hele komplekset var færdigt i 1872.

Lægen bag det hele var Emil Hornemann og arkitekt var Gotlieb Bindesbøll.

Det var folk, som boede i de truede bydele inde bag voldene, der skulle flytte ud på Øster Fælled, som arealet hed, til sunde og billige boliger.

På dette dejlige sted, hvor der var masser af udenomsplads og små haver til lejlighederne i stueetagen, har jeg haft mange dejlige timer med fætre og kusiner.

Ellers levede jeg min barndom på Teglstrupvej. Der var mange legekammerater og de første år en fri natur, men der blev bygget mere og mere, så det vide udsyn forsvandt efterhånden.

I april 1939 skulle jeg begynde at gå i skole. Min mor og jeg tog hinanden i hånden og gik af sted for at finde Bryggervangens skole, så jeg kunne blive skrevet ind. Skolen som lå en god halv times gang fra mit hjem. Min mor var iført fint "overstykke" som det hed, og hat, og jeg havde fået krøllet håret og sløjfe i. i dagens anledning. Da vi nåede frem, var der to skoler lige op og ned af hinanden, så vi gik ind i den der lå først for. Da vi kom ind på kontoret mødte vi en bøs herre, der sagde: "Nå, kommer De så også fra barakkerne?" Nogle længer af træ, der lå ved siden af skolen. Min mor blev lidt forskrækket, og skyndte sig at fortælle, hvor vi boede, "Så er de gået forkert", sagde inspektøren, "det er den anden skole."

Vi var ikke længe om at komme ud og over på Bryggervangen, som viste sig at være en stor nyere skole. Vi skulle op på 1. sal, hvor vi blev modtaget af en ældre herre med et stort hvidt hår. En elskelig mand, som bød os velkommen. Jeg tror min mor var lettet, da vi gik derfra. Her kom jeg til at gå i skole i 11 år, og det var en herlig tid. Vi var ca. 800 børn på skolen, der var delt i en drengeside og en pigeside. Legepladsen var delt af et stort halvtag og et hegn, så drenge og piger kunne kun se hinanden. Skolen var i 3 etager og trefløjet. I fløjen på pigesiden var der 2 gymnastiksale og et skolekøkken og på drengesiden lejlighed til skolebetjenten og lægeværrelse. Med mellemrum kom sygeplejersken på besøg i klassen, for at undersøge os for lus eller tage en tuberkulin prøve.

Da jeg var begyndt i 2. klasse, gik jeg en dag som sædvanlig hjemmefra ved halvottetiden. Jeg tror solen skinnede, men da jeg kom ud på Lyngbyvej fornemmede jeg, at der var noget helt galt. Der var en forkert stemning og en masse flyvemaskiner i luften. Det var den 9. april 1940. Jeg fortsatte min gang til skole, men da klokken ringede ind, kom inspektøren frem i vinduet på 1. sal og bad os om at gå ind i gymnastiksalen alle sammen. Her fortalte han, hvad der var sket og han bad os gå stille hjem og komme igen, når vi fik besked. I løbet af et par dage var vi tilbage, men vi fik ikke lov til at beholde vores skole.

En skønne dag kunne vi ikke være der mere, for værnemagten havde inddraget den til soldater.

Vi måtte igen vente på besked om, hvornår vi kunne komme i skole igen, og i løbet af en uges tid kom der brev om, at jeg skulle møde til undervisning i Kildevældskirken. Her sad vi så i små grupper klasse for klasse og prøvede på at lære noget. Det varede nu ikke så længe, så blev vi fordelt på Strandvejsskolen og Vibenhush Skole, hvor der var fyldt op i forvejen. Det var gamle skoler og vi havde de mærkeligste mødetider og nogle gange først fri kl. 17. Men vi blev da undervist. Disse skoler lå så langt fra min bopæl, at jeg skulle med spurvognen for at komme derhen. Det skete, at spurvognen blev standset af soldater og man blev gennet ud og visiteret. Det var i det hele taget ikke nogen rar tid. Vi havde fået mørklægningsgardiner og beskyttelsesrum i kælderen. Det var indrettet i cykelkælderen. Der var stablet sandsække for vinduet og sat bænke op, og min far, som var et godt og venligt menneske, havde ofret gulvtæppet fra vores stue og lagt det i beskyttelsesrummet, måske for bedre at kunne holde varmen på fødderne. Min far var udnævnt til husvagt og var blevet udstyret med gasmaske, koben, armbind og lommelygte. Jeg kan ikke mindes, han brugte det, men engang, da der var luftalarm om dagen, medens han var på arbejde, fandt min mor hele udstyret frem for at være "vikar". Der skete nu ikke noget. For øvrigt benyttede vi ikke beskyttelsesrummet. Vi boede i stuelejligheden, og mine forældre, som i øvrigt var meget rolige, mente ikke der var nogen grund til at blive begravet i murbrokker i kælderen, hvis uheldet skulle være ude.

I denne svære og uhyggelige tid gjaldt det om selv at finde på noget at forsøge tilværelsen med. Her var det en god hjælp med en stor og dejlig familie. F.eks. blev der holdt børnefødselsdage i stor stil. Så samledes vi børn med mostre og tanter til fødselsdagsbord. De voksne snakkede og snakkede, og vi legede eller gik tur, da vi blev lidt større. Tit løb tiden fra de voksne, og på vejen hjem skulle vi så med vores mødre ind i "Norsk Fars" på Østerbrogade. Der kunne man købe færdiglavet frikadellefars, Finker eller Biksemd, så var aftensmaden hurtigt på bordet når man kom hjem. I pinsen var der tradition for pinseskovtur med hele familien på cykler. Vi mødtes et sted med madpakker og drikkevarer, og så gik turen til Nordsjælland. Vi cyklede mange kilometer, og vi nød de gode madpakker i det grønne. Efter at have spist,

legede vi alle sammen. Vi spillede bold, og hvad vi ellers kunne finde på, indtil vi ved aftenstid cyklede den lange vej hjem igen.

I Brumleby var der en festsal og en forening "Den selskabelige forening", som vi alle var medlemmer af. Festsalen kaldes "Kostalden". Her blev der holdt juletræsfester og fastelavnsfester og den blev også brugt til private familiefester.

Om vinteren løb vi på skøjter på fodboldbanen, der hvor Parken ligger nu. Den støder lige op til Brumleby. Der var en kunstig skøjtebane med lys om aftenen og små boder, hvor man kunne leje skøjter og sparkstøttings og købe lidt varmt.

Om sommeren var det herligt at komme en tur i Tivoli eller på Bakken. Der blev ikke brugt en hel masse penge, men en stor is i "Johns Isbar" ude på Bakken gjorde underværker. I det hele taget var penge ikke det, vi havde mest af, men den slags problemer, blev børn ikke indviet i dengang.

Til den mere kulturelle opdragelse hørte "Skolescenen". Fra man gik i 5. klasse kunne man i teatersæsonen, for en billig penge købe billetter til forestillinger mest på Folketeatret og Det Ny Teater. Jeg husker endnu den dejlige fornemmelse det var at skulle i teater. Salen var fyldt med børn fra forskellige skoler og inden forestillingen kom Thomas P. Hjeile frem på scenen med sin sorte bog. Han formanede om god opførsel, ellers ville man blive skrevet op i den sorte bog. Der blev vist mange dejlige forestillinger med de bedste skuespillere. Mange Holberg-stykker og syngestykker og vi slugte det hele med øjne og ører. Efter stykket dukkede Thomas P. Hjeile op igen med sin bog. Ingen skulle noteres, men nu dirigerede han os ud i garderoben efter overtøjet lidt efter lidt, og det kunne lyde således: "Orkesterplads må rejse sig", og lidt efter "Parterre må rejse sig, første balkon må rejse sig," så der kunne gå en rum tid inden man igen stod ude på gaden.

Lige sådan kunne man, når man blev lidt ældre, komme til dejlige koncerter. Det var Colligium Musicum, der spillede, med Lavard Frisholm som dirigent, man kunne næsten føle sig i opløftet stemning, når man gik derfra. I det hele taget, har mit liv været fyldt med musik. Jeg kommer ikke fra et hjem med klaver, men med grammofon. Vi sang meget i mit hjem, vi kunne nå at synge mange sange fra Højskolesangbogen i løbet af en aften. Der var jo ingen fjernsyn, men radioen skulle

passes. Især "Pressens Radioavis", "Familien Hansen" "Gammel Dansemusik" måtte vi ikke gå glip af, og Week-end-hytten om lørdagen.

Krigen var ved at være slut, men inden nåede jeg at gå i skole i fabrikshallen tilhørende Wessel og Vett (Magasin) byens sidste skoler var også blevet besat, så alt hvad, der kunne bruges til undervisning, blev brugt. Den fabrik, jeg gik på, var en trikotagefabrik, og da der ingen råvarer fandtes, stod maskinerne stille.

Efter renoveringen kunne vi igen vende tilbage til Bryggervangen, hvor vi gjorde skoletiden færdig.

Den 13. oktober 1946 skulle jeg konfirmeres. Jeg havde set hen til dagen med store forventninger. Det var lykkedes at skaffe det tøj, der hører med til dagen, der var jo stadig mangel på alt efter krigen, og hele familien skulle komme. Konfirmationen gik godt, jeg havde en dejlig dag, men der var kommet "en sky" på himlen. Min mor, havde det ikke godt. Hun gik med smerter, men lægen sendte hende hjem med uforrettet sag, hver gang hun konsulterede ham, men en dag da jeg kom hjem fra skole, var hun meget syg. Uvist af hvilken grund, havde min far, medens han var på arbejde, en fornemmelse af, at noget var galt, så han tog hjem, og kom heldigvis lige efter mig. Min mor blev indlagt på Bispebjerg Hospital, hvor det blev konstateret, at hun havde kræft. De kunne intet gøre, så hun blev overført til Finsen på radiumstationen til behandling. Det var en hård tid. Min mor led meget, og det blev ikke bedre. Til jul fik vi hende hjem, sengeliggende, vi nød at være sammen alle 3 derhjemme.

I februar skulle der være karneval på danseskolen, hvor jeg gik. Et par veninder og jeg havde fået lov til at leje dragter i en teatergarderobe til festen, og vi besluttede at iføre os dragterne hjemme hos mig, så min mor, der stadig var sengeliggende, kunne se, hvor flotte vi skulle være. Det var sidste gang, jeg talte med min mor. Næste morgen, d. 18. februar 1947, døde hun. Det var et hårdt slag. Min far gik helt ned, så jeg følte, at jeg måtte gøre, hvad jeg kunne, for at hjælpe os igennem det. Vi savnede min mor meget, og vi tilbragte mange aftener i biografen for ikke at sidde alene hjemme. Vi kunne nå 2 forestillinger på en aften, så vi så en masse af de amerikanske film, der på den tid, strømmede ind i landet. Men livet skulle gå videre. Min far og jeg hankede op i hinanden og nød godt af familien, som støttede os, hvor de kunne. Jeg var jo endnu ikke færdig med skolen, og vi fandt en dagligdag, der fungerede nogenlunde.

Sommeren 1950 var jeg færdig med skolen, og jeg skulle videre. Jeg havde altid drømt om at blive sygeplejerske, så jeg henvendte mig på Rigshospitalet, hvor man godt ville optage mig, blot var jeg for ung endnu, og man skulle have ½ år i huset inden optagelsen. Den tid skulle bruges fornuftigt, så jeg blev elev i en vuggestue, for at tage den 1 årige barneplejerske uddannelse. Det blev et dejligt år blandt børnene. Det var hårdt arbejde, for ved siden af de lange arbejdsdage, skulle man i skole om aftenen, så der var ikke megen fritid, lektier var der jo også.

Jeg var færdig med uddannelsen august 1951. En dag, da min far kom hjem fra arbejde, sagde han. "Du skal til Fyn, du skal ud på en stor gård og tjene", han vidste garanteret ikke, hvad han talte om. Jeg blev målløs. Det viste sig, at en af kontordamerne på min fars arbejde, havde familie på Fyn, hvor de stod og manglede en pige, da hende de havde ansat 1. maj, var rendt af pladsen. Det var lige før høst, så alt kunne bruges. Jeg, familien og veninderne protesterede højlydt, ^{men} min far holdt på sit, han havde jo sagt ja.

^{Søndag}
~~Lørdag~~ d. 4. august var dagen kommet, da jeg skulle af sted. Min far havde købt billet til 1. klasse for at være sikker på, at jeg nåede godt frem, og min bagage var sendt med DSB i forvejen. Da jeg stod i toget, og skulle vinke farvel, løb tårerne ned ad kinderne på min far, mens jeg nu alligevel syntes, det var lidt spændende.

Og så begyndte 2. del af mit liv.

Jeg husker ikke meget af rejsen, men jeg skulle skifte i Odense, for Ejby, hvor jeg skulle af, er kun en lille station. Da jeg kom af toget faldt mine øjne på en velklædt herre, som viste sig at være Mads Nygaard, gårdejereren, som skulle hente mig. Vi hilste på hinanden, jeg har garanteret nej, og gik så hen for at hente min bagage, men den kunne desværre ikke udleveres, da det var søndag. Vi kørte så af sted i Mads' bil på vej til Sdr. Aaby, som lå i Husby kommune. Der var ca. 10 km derud. Det tog lang tid, syntes jeg, men pludselig sagde Mads: "Nu kan du se gården." Den lå meget smukt, med marker ud til vandet. Det var den yderste gård i landsbyen og vejen førte lige ned til stranden. Jeg blev meget imponeret, da vi endelig gjorde holdt på gårdspladsen. Det var en firelænget gård med port og et stort stuehus. Der var mange store gårde i kommunen. Alle havde engang tilhørt Wedellsborg, som lå tæt

ved, men gårdene var solgt fra som proprietærgårde. Vi gik indenfor, og jeg hilste på fru, Elna, som ikke så så venlig ud. Jeg blev vist op på loftet på et meget spartansk værelse uden varme og med tagvindue. Her skulle jeg residere. Jeg havde jo ikke noget at pakke ud, så jeg satte mig på sengen og tænkte over tingene. Pludselig hørte jeg biler og snak nede på gårdspladsen. Jeg blev kaldt ned, der var kommet gæster. Der stod jeg. I lysegrøn rundskåret nederdel, hvid silkebluse og endda meget højhælede sko. Jeg fik hurtigt besked på at dække bord til eftermiddagskaffe i folkestuen til karlene kun kopper ingen underkopper og i en af stuerne til gæsterne. Jeg tænkte, nå, bruger de ikke underkopper her, så der kom kun kopper på bordet i stuen også, det blev dog rettet. Så fik jeg besked på at komme sukker og fløde i en fin sølvsukkerskål og flødekande, der stod på en bakke med en broderet flakon. Det gik endda med sukkeret, men fløden skulle skummes af mælken i et stort lerfad med en ske. Jeg holdt bakken med flakon og det hele hen til fadet og begyndte seancen, men inden jeg var færdig, sejlede det hele i fløde. Det var min entre, som pige på landet. Nu troppede der nogle unge mænd op i folkestuen. De sad alle og kiggede med i bordet og vidste ikke deres levende råd overfor sådan en "dame", og jeg var i hvert fald heller ikke mange sure sild værd.

Resten af dagen husker jeg ikke, og jeg har nok ikke fået megen søvn i øjnene den første nat. Næste morgen meget tidligt, vist nok kl. 5.30, stod Elna neden for trappen og kaldte, jeg skulle op. Der skulle laves øllebrød og sættes kaffe og brød frem til fodermesteren, Karl, der var færdig med morgenmalkningen og skulle have morgenmad inden, han gjorde færdig i stalden. Lidt senere indfandt forkarlen, andenkarlen og daglejeren sig til morgenmad. Jeg var stadig i "det fine skrud", men min bagage blev dog hurtigt hentet på stationen i Ejby, så jeg kunne få arbejdstøjet på. Og så begyndte sliddet. Det viste sig hurtigt, at Elna havde en "fimmel" med rengøring, det var årsagen til, at hun havde haft svært ved at holde på sine piger. Der var ingen børn på gården, hvilket jeg var meget skuffet over. Ægteparret havde haft en søn, der døde kun 9 mdr. gammel, og det havde, især Elna, svært ved at komme over, det var vel 10 år siden, da jeg kom.

Rengøring kom til at spille en stor rolle i mit liv fra nu af. Hver eneste dag skulle der gøres grundigt rent både det ene og det andet sted. Der fandtes ikke en gulvskubbe i

huset, så al gulvvask foregik på knæ. Hver dag, når opvasken efter middagen var overstået, skulle der vaskes gulv i køkkenet og folkestuen, adskillige kvadratmeter, så mine knæ var ikke "glade". Herefter en cementtrappe og helt ud på cementen udenfor. Hver lørdag skulle alle vinduesrammer og døre vaskes af i petroleumsvand og dørhåndtag pudses. Det var nogle meget lange arbejdsdage, jeg havde ikke fri før karlene havde fået deres aftenkaffe, og så var det alligevel sengetid. Jeg havde heller ikke fri i week-enden, for jeg havde jo ingen steder at tage hen, og når jeg var der, skulle der arbejdes. Jeg havde medbragt min cykel, så en søndag eftermiddag vovede jeg en cykeltur til Wedellsborg slot, ikke længere, jeg skulle jo kunne finde hjem igen. En formildende omstændighed i alt den rengøring var, at Elna selv var med hele tiden. Ind imellem rengøringen skulle der jo laves mad, bages og stryges, og når vi lige stod og manglede noget, blev jeg sendt op til en lille bitte købmandsbutik i nærheden, ellers blev der handlet i Brugsen. Når jeg kom ind til købmanden, blev der helt stille. Al snak forstummede. Senere gik det op for mig, at de var overraskede over, at jeg var på Nygaard endnu. Den almindelige snak var nemlig, at sådan en Københavner snart ville rejse hjem igen.

Det værste sted at gøre rent, var på karlekamrene. Jeg brød mig ikke om at rede deres senge, på en eller anden måde, følte jeg mig for tæt på, men det allerværste var dog, da jeg blev beordret til, sammen med Elna, at skulle tømme karlenes das, aldrig havde jeg været med til noget lignende, men det overlevede jeg også.

Så en tidlig morgen ankom hjemmeslagteren, stor ståhej, en gris skulle slagtes. Efter at være blevet stukket i halsen, kom grisen op at hænge på en stige, og udstyret med en spand og en stor slev, blev jeg sat til at røre i blodet, der løb ned i spanden. Mens jeg rørte tilsatte Elna gryn og krydderier, det var til blodpølse, jeg tænkte: "Nu kan det da ikke blive værre".

Nå, men der kunne fremtrylles mange lækre sager af grisen, og det kunne jeg jo nok ha'. Et stykke tid efter blev der indbudt til gilde til en fin middag. Der var kogekone hele dagen, jeg gik til hånde og skulle servere om aftenen. Det gik vist rimeligt, for senere blev jeg lånt ud til andre gårde for at servere der sammen med andre piger. Da selskabet havde spist, fordelte de sig i stuerne med herrerne i en stue og damerne i en anden. Så blev spillebordene sat op og herrerne spillede L'hombre, og de damer, der

spillede kort, spillede Whist, de andre nørklede og snakkede. Så skulle der serveres øl og vand og til sidst natmad. Efter oprydningen var der en, der trængte til at komme i seng.

Jeg havde et stort problem – jeg kunne ikke sige ”du” til folk. Jeg var så vant til at bruge ”De”, så Elna og Mads hersede med mig i lang tid inden det lykkedes.

I oktober måned fik jeg et brev med indbydelse til en fætters konfirmation. Jeg blev meget glad og øjnede en chance til at komme hjem, men nej, det kunne der ikke blive noget af, for det var midt i hovedrengøringstiden. Jeg var skuffet og sendte afbud til min tante og onkel, men det fik min far til at skrive til mig og tilbyde, at han ville bede Elna om at få mig hjem igen, fordi han ikke kunne undvære mig men så blev jeg stædig. Det skulle han ikke bryde sig om, jeg skulle nok vise, at en københavnere ikke sådan giver op. Jeg har nok set lidt ked ud af det, for en dag lige inden konfirmationen skulle være, sagde Elna: ”Mads siger, at du skal have lov til at rejse hjem til den konfirmation.” Han var en god mand. Jeg fik fri så jeg ankom til København lørdag aften og skulle stille så hurtigt som muligt om mandagen igen. Jeg husker meget tydeligt den konfirmationsfest.

Karlene og jeg var ved at komme på talefod, så en aften i november, da jeg var ovre i stalden efter mælk, spurgte fodermesteren, som åbenbart var den modigste, om jeg ville med op i forsamlingshuset til andespil. Det ville jeg meget gerne, så vi drog af sted på cykler i bælge rævende mørke. Ingen gadelys og da slet ikke neonreklamer, det var i hvert fald ikke rådhuspladsen. Jeg fulgte med efter bedste evne, uden at køre i grøften. Forsamlingshuset, som på det tidspunkt tilhørte grev Wedell, var en stor sal med kakkelovn i den ene ende. Efter andespillet, hvor vores forkarl vandt en and, blev der spillet op til dans. Pigerne sad på den ene side, medens karlene stod i små klynger eller sad på bænke i den anden side. Efter nogle danse, fik jeg øje på en lille krølhåret mand, som skråede over gulvet imod mig. Jeg lavede lidt op, men nej, det var ikke mig det gjaldt, men den pige, der sad ved siden af, det var ærgerligt, men da der skulle bydes op igen, tog manden atter turen over gulvet, og denne gang, var det mig, der blev budt op.

Det blev en skæbnesvanger dans. Vi dansede fint sammen og havde en masse at snakke om, så vi blev enige om at mødes igen, hvis jeg ellers kunne få fri. Jeg blev

hurtigt oplyst om, at det var selveste andenlæreren, jeg havde danset med, og det gik op for ham, at jeg var Københavneren fra Nygaard.

Der var ikke megen tid til at fortsætte snakken, men engang imellem lykkedes det for mig, at komme på besøg på skolen, hvor han boede i en lille lejlighed i enden af en bindingsværksbygning, som ellers var en lade. Ikke særlig komfortabelt, hvorfor han også havde bestemt, at her ville han ikke blive længe. Inden embedet i Husby, havde han haft et vikariat i Sanderum ved Odense. Her var han i februar måned, hvor afstemningsdagen jo falder, så den 9. februar sagde han til sin klasse: "Ja, så i morgen er det afstemningsdag, så har I fri." Det blev eleverne da glade for, men det var ikke så heldigt, for det var kun i Sønderjylland, det var skolefridag og ikke i resten af landet, men han og eleverne reddede sig en fridag.

Så kan I jo nok gætte, at han var sønderjyde, endda her fra Maugstrup, født og opvokset i et lille hus på den vej, der nu hedder Lavgade.

Da vi nærmede os julen, begyndte jeg at glæde mig til at skulle hjem på juleferie, men nej, det kunne der ikke blive noget af, for Elna havde bestemt, at jeg havde godt af at være væk hjemmefra, også i julen. Jeg savnede min far og familien, som vi plejede at være sammen med, men der var ikke noget at gøre. Jeg blev vred, en vrede, som jeg gemte indeni mig selv, og jeg besluttede, at jeg ville holde juleaften alene på det kolde værelse, når jeg var færdig med arbejdet (man har vel lov til at have lidt ondt af sig selv). Jeg havde fået en pakke med lækkerier fra min far, og jeg havde været i den lille købmandsbutik efter lidt pynt og et stearinlys. Jeg var klar!

Sådan gik det nu ikke. Jeg havde en god juleaften sammen med Elna og Mads og et par af karlene. Vi fik god mad og sang julesalmer og Elna spillede stueorgel til sammen med den ene af karlene, som spillede violin. Meget anderledes end mine juleaftener hjemme, men det var til at leve med, og vi skulle ikke gøre så meget rent i juledagene, der var tid til lidt samvær i folkestuen.

Min gode ven, læreren, skulle rejse hjem i juleferien, men vi blev enige om, at skrive brev til hinanden. Jeg fik adressen: Maugstrup pr. Simmersted, og da jeg så den tænkte jeg, nå, det er en der vil holde dig for nar, for det er der da ikke noget, der hedder, men den var jo god nok.

Efterhånden var jeg blevet lidt mere kendt med livet på landet. Jeg havde lært, at enhver gårdejer med respekt for sig selv, skulle være ejer af en Ferguson. Man skulle være rimelig dus med dyrene, og have en yndlingsko. Min var nr. 16, den eneste røde ko blandt en besætning af jersie-køer. Mads, som helst gik klædt i spidsbukser og støvler, ville hellere ud at køre i sin Volvo, end at deltage i arbejdet, men han var nu også hårdt plaget af mavesår.

Elna holdt meget af at gå i haven, som lå meget smukt med udsigt over markerne ned til vandet. Nu var jeg der jo mest i vinterhalvåret, så der var ikke meget at gøre i haven, men en enkelt gang skulle jeg da med derud, så udstyret med diverse haveredskaber fulgte jeg med, men da Elna opdagede, at jeg først skulle lære at håndtere de forskellige redskaber ja, sågar lære at holde på dem, og ikke anede, hvad de skulle bruges til, blev jeg hurtigt gennet ind igen til andet arbejde. For resten har jeg aldrig rigtig fået lært det med have.

Vi nærmede os februar, og d. 5. havde jeg været der det halve år, jeg havde bundet mig for. Jeg glædede mig rigtig meget til at se min far igen, men da tiden nærmede sig, blev det et voldsomt snevejr. Det sneede og sneede, og inden vi så os om var vi sneet inde. Vejen med til gården var aldeles ufarbar, og det var den, der sidst blev gravet fri, fordi den kun førte ned til stranden. Jeg kunne ikke komme derfra, men blev sendt op på det store loft for at fjerne den sne, der var føget ind. Det var fastelavn, og der skulle bages fastelavnsboller, som smagte dejligt midt i al arbejdet. Først d. 12. februar kunne jeg komme af sted til Ejby og med toget hjem. Det var endnu et afsluttet kapitel af mit liv, troede jeg.

Det var dejligt at komme hjem igen. Den første tid gik med at endevende hele huset, det havde jeg jo lært, og med at besøge familien, men det kan man jo ikke leve af, så jeg gennemgik jobannoncerne i avisen. Det med sygeplejen var kommet lidt i baggrunden, for der kom jo regelmæssigt brev fra Fyn, fra en, der savnede mig. Jeg savnede jo også ham. Jeg faldt over en annonce fra en familie i Gentofte der søgte en barnefrøken til 4 børn. Man skulle kunne hjælpe de 2 ældste med lektier og ellers holde deres værelser og tøj og følge dem i børnehave, for de 2 smås vedkommende, og til dans. Der var husassistent til resten. Jeg ringede op, aftalte et møde og fik stillingen. Det var da lige fra det ene og i det andet. Jeg skulle se fin ud i blå kjole,

hvidt forklæde og kappe. Her blev man ikke slidt op. Det var nogle søde børn, som bar præg af at være blevet passet af mange forskellige piger. Jeg havde et dejligt hyggeligt værelse og fri hver anden weekend, det havde jeg jo ikke været vant til. Det var tæt på mit hjem, så jeg besøgte tit min far.

Der var så bare det, at brevene fra Fyn blev ved med at komme, jeg besvarede dem flittigt, og en dag kom der brev fra Elna, om jeg ville på ferie hos dem nogle dage i juli. Det kunne jeg ikke sige nej til, så jeg drog igen af sted med toget til Ejby. Jeg ved ikke om det var aftalt spil, men efter et besøg på skolen, blev vi enige om, at jeg skulle med til Maugstrup et par dage, når jeg alligevel var så tæt på.

Det var noget af en ekspedition. Vi skulle cykle, så en tidlig morgen drog vi af sted jeg på en lånt cykel, og vi havde en gammel grøn kuffert bundet på bagagebæreren. Jeg var lidt beklemmt ved situationen, men solen skinnede, og vi gjorde holdt ved Kryb i ly Kro for at spise. Turen skulle gå over Frørup ved Christiansfeld, hvor vi skulle overnatte hos en søster, som næste dag skulle følge med til Maugstrup for at bane vejen for mig hos min kommende svigermor, som det jo var. Hun var nemlig meget ked af, at hendes søn havde valgt en Københavner, som absolut måtte være noget af det værste.

Jeg husker endnu, da vi kom cyklende, og på et tidspunkt kunne se tårnet på Maugstrup Kirke, vi nærmede os, og pludselig gjorde vi holdt ved et lille hus, hvor en strunk ældre dame med et stort flot hvidt hår, sort kjole og hvidt forklæde stod i døren.

Det var ikke nogen varm velkomst jeg fik, men jeg kom da indenfor, og jeg gjorde mig megen umage for at være pæn og flink. Det var ikke noget varmt forhold, vi fik etableret. Her må jeg retfærdigvis indskyde, at vi blev meget gode venner senere. Min svigermor, var en dame, der sagde mange kloge ord, og både hun og min svigerfar holdt meget af at besøge os i Husby. Allerede næste dag skulle vi videre. Jeg havde overnattet hos naboen, Mie og Frederik Hansen, som lånte mig deres gæsteværelse, et par meget rare og gæstfri mennesker. Vi cyklede over Vojens tilbage og til Årø sund, hvor vi sejlede over til Assens, herfra var der kun 17 km til Husby.

Da jeg kom tilbage til København, skrev Elna mange breve til mig og foreslog, at jeg skulle komme tilbage til dem. Og tro det eller lad være, jeg lod mig fæste for endnu et

halvt år på Nygaard. Fra november til maj skulle jeg være der. Jeg kunne næsten ikke overskue, hvordan jeg skulle komme igennem det, men hvad gør man ikke for kærligheden. Min far var ked af det, for han var også lidt usikker på det med Sønderjylland, en sønderjyde, hvad indebar det? Han havde for øvrigt truffet den udkårne, som havde besøgt os i efterårsferien. Den 1. november fortsatte jeg så på Nygaard. Nu var jeg jo bedre kendt med forholdene, og jeg kendte beboerne på de andre gårde, men ingen kunne forstå, hvorfor jeg var kommet tilbage, men det rygtedes hurtigt.

Den 3. december 1952 på min svigermors fødselsdag, havde vi besluttet at få ringe på. Jeg fortalte det til Elna, for at kunne få fri på dagen. Vi skulle til Assens for at købe ringene, og der gik en rutebil derud kl. 13. Det kunne så lige gå, men kl. 17.30 når rutebilen kom tilbage, skulle jeg stille igen og sørge for aftensmad. Sådan gik den forlovelsesdag. Det havde man vist ikke ladet sig byde i dag.

Det blev jul, og denne gang fik jeg lov til at komme hjem et par dage. Efter nytår gik dagene igen med masser af arbejde, men endelig blev det 1. maj, og jeg kunne rejse hjem.

Den 24. maj 1953 blev vi gift i Lundehuskirken i København. Min far holdt brylluppet, men uden mine svigerforældre, som ikke turde komme til København, dog var flere af min mands søskende med.

Så satte vi bo i den lille lejlighed i ladebygningen. Jeg var utrolig glad for at bo på skolen og følge med i, hvad der skete. Vi boede der dog kun ca. 2 år, for vor første datter var arriveret, og boligen var ikke god for et spædbarn, så vi flyttede over på den anden side af vejen i et dejligt næsten nybygget hus. Her havde vi for øvrigt engang besøg af en busfuld på ældreudflugt fra Maugstrup. Paster Dahlberg, den daværende præst, som vi holdt meget af at besøge i præstegården(her) når vi var hos mine svigerforældre, havde spurgt om deres udflugt måtte gå over til os, så kunne de se Wedellsborg Slot med det samme. Vi synes, det kunne være spændende, og glædede os til at se dem. Sikke et rykind! Alle var interesserede i at se vort hjem og de 2 små piger som vi nu havde. Vi havde dækket op i en af skolestuerne, hvor de spiste deres medbragte mad. En sjov oplevelse at tænke tilbage på.

Da vi havde været gift et par år, blev jeg en dag ringet op fra København, at min far var faldet om, da han stod og ventede på spurvognen. Han var blevet ramt af en hjerneblødning og indlagt med lammelser og uden sprog. Da han blev udskrevet, kunne han ikke tale og var lam i højre arm og lidt i højre ben. Vi hentede ham over til os, men det gik ikke. Han savnede København meget, og han kom tilbage til København på plejehjem, hvor han var i 14 år. Han døde i 1968.

Dagene gik med megen travlhed. Min mand var efterhånden blevet involveret i en masse ting. Han var kommet i sognerådet, var formand for ungdomsforeningen, i bestyrelsen for sygekassen og formand for børneværnet, som jo fandtes dengang. Han instruerede også hver vinter dilettantforestilling, hvor jeg så spillede med, så kunne vi da følges ad. Jeg havde aldrig drømt om at stå på de skrå brædder, jeg var jo vant til at se på, men det var meget festligt. Vi øvede rundt om på de gårde, som havde en pige eller karl med i forestillingen. Min mand gjorde meget for de unge mennesker, som næsten betragtede vort hjem som deres, så der var altid liv i huset. Han stod for mange arrangementer og oprettede et fodboldhold, det skulle være, som han havde været vant til her i Sønderjylland. Jeg var med i det hele og syntes, det var et privilegium at være lærerkone på landet. Vi havde på det tidspunkt fået vor 3. datter. På skolen fandtes et sognebibliotek, som jeg gjorde flittigt brug af. Det blev passet af førstelæreren, som hurtigt lagde mærke til min interesse, så han begyndte, at bede mig passe biblioteket, når han skulle en tur til Odense i åbningstiden, det ville han nemlig hellere. Jeg befandt mig godt med det, så da min mand på et tidspunkt fik embedet som førstelærer, blev jeg spurgt, om jeg ville overtage biblioteket i stedet for ham, som havde mere end nok at se til i forvejen. Det ville jeg meget gerne, så jeg blev sendt på biblioteksskole i Odense på biblioteket der. Det var meget spændende. Vi havde de bedste lærere, og blev uddannet både i fag – og skønlitteraturen, lærte at bruge håndbøger, og ikke mindst det tekniske omkring katalogisering og klassedeling. Det var en uddannelse beregnet på små enmandsbetjente biblioteker, hvor man skulle lave al ting selv. Da jeg var færdig fik jeg bevilget 10.000 kr. (det var mange penge dengang) til at bygge biblioteket op med nye bøger, hvorefter det gik over til at være et kommunebibliotek. Uddannelsen har jeg så suppleret op senere.

Alt tegnede lyst og lykkeligt for os. Vi boede dejligt, havde vore 3 dejlige piger og en masse venner, men træerne vokser ikke ind i himlen. En aften i oktober 1965 blev min mand pludselig syg. Han opførte sig underligt, og de gæster vi havde netop denne aften, tog hjem. Næste dag søgte han læge, uden noget egentlig resultat, andet end at han blev sendt til øjenlæge, men det blev værre og værre.

Han fik svært ved at gå, fordi benene blev tykke af væske. Han blev indlagt på Middelfart sygehus, hvor man konstaterede at nyrefunktionen var dårlig. Han fik meget medicin og glutenfri diæt, men lige meget hjælp det.

Han var indlagt på Middelfart Sygehus mange gange den vinter. En dag først i juli, da han lå i sengen derhjemme, stod der i avisen med stor overskrift, at en læge i Århus, Flemming Kissmeyer, havde transplanteret en nyre fra et menneske til et andet. Jeg blev glad og ringede først til Thomas Otto Iversen, søn af købmand Iversen her i Maugstrup, og læge i Holstebro. Min mand og han var gamle venner, og han havde fulgt min mands sygdom, men han kunne kun råde mig til at kontakte overlægen på Middelfart Sygehus. Det gjorde jeg, og han fortalte at han havde min mand i tankerne, og at jeg skulle gå i gang med at finde en, der ville give sin nyre, sådan var det nemlig dengang. Jeg tilbød selvfølgelig straks min, men den kunne ikke bruges. Det skal være fra forældre eller søskende, for man skal have samme vævstype.

Det var svært, at skulle ringe til Sønderjylland med den besked. Min svigermor var gammel og havde en handicappet søn at passe, og der var anden sygdom i familien, men 2 af min mands brødre var villige donorer. De fik hurtigt taget vævsprøver, og den enes passede. Så havde vi en nyre, men der var det problem, at min mand nødvendigvis skulle i dialyse inden transplantation. Der fandtes kun et dialyseapparat i hele landet, og det var optaget til oktober måned.

Det kunne han desværre ikke vente på, så et par dage senere, d. 9. juli 1966 døde han. ^{Så} ~~var~~ stod jeg igen alene, denne gang med 3 børn. Endnu engang måtte jeg hanke op i mig selv. Jeg havde jo mine piger, at være noget for, og igen var der nogle venner, der trådte til, men jeg mærkede også, hvor svært det er for andre mennesker, at henvende sig til en i sorg. Nogle af vore gode venner blev væk, men de der holdt ved, blev venner for livet.

De kommunale myndigheder var utrolig forstående. Vi fik lov til at blive boende på skolen i over et år, så vi kunne vænne os til tanken om, at skulle flytte. Jeg låste skolen op om morgenen og låste om aftenen. Jeg passede fyret og selvfølgelig biblioteket, men en dag kom der et anbefalet brev med opsigelsen. Både pigerne og jeg ville gerne blive boende i Husby, men der var ingen bolig til salg, og enden blev, at vi flyttede til Vojens, hvor min mands bror boede med kone og børn. Jeg vil slutte med at sige, at vi aldrig har fortrudt valget. Pigerne kendte Vojens, da de havde været på ferie her mange gange, og jeg kom til byen igen, om end det ikke er København.

Og så kunne 3. del af mit liv begynde.

10. marts 2003
Margit Tagesen

Tillæg til

"Mit livseventyr"

Den 15. september 1967 flyttede vi ind i et helt nyt hus, en god bolig, om end den kun var halt så stor, som den vi kom fra, men vi behøvede ikke mere, og jeg bor der endnu.

Nu skulle vi til at vænne os til et liv i en by. Vi havde været vant til at være kendt i den lille by, vi kom fra, og vi havde en stor omgangskreds der, nu skulle der begyndes forfra. Det var med blødende hjerte, jeg meldte de 2 ældste piger i skole i Vojens Borger- og Realskole. Ganske vist havde jeg selv gået i en stor skole, men de havde jo været vant en lille skole, og endda var de blevet undervist af deres far, i hvert fald i nogle af fagene, men skoleinspektøren som den gang var Jørgen Pors, tog godt imod både pigerne og mig. De faldt hurtigt til, var glade for deres skole og de fik mange venner. Den mindste af pigerne var nu 5 år, og for at jeg kunne påtage mig et arbejde, måtte hun i børnehave. Det kunne desværre ikke lade sig gøre, der var ikke plads, så gode råd var dyre, men heldigvis fik jeg allerede 2 måneder efter at vi var kommet til Vojens en stilling som filialleder i bibliotekerne i Skrydstrup og Jegerup. Det var biblioteker med åbningstider om eftermiddagen og om aftenen, så jeg behøvede ikke at få den lille passet, for de 2 store piger var hjemme fra skole, inden jeg skulle af sted. 32 år blev det til i Vojens biblioteksvæsen hvorfra jeg blev pensioneret i 1999 efter at alle filialbiblioteker i Vojens Kommune var blevet lukket.

Nu kan man jo spørge, hvorfor jeg tog til Sønderjylland og ikke til København, hvor jeg jo havde hele min familie. Det var faktisk for min svigermors skyld. Det var meget hårdt for hende, at have mistet sin søn, og hvis vi var taget til København, havde hun også mistet os. Jeg var sikker på, at hun aldrig ville vove sig derind, og hvor tit ville vi komme her over, det ville ikke være blevet til meget.

Det var igen en stor omvæltning i mit liv. Man kommer ikke til et fremmed sted som enlig mor og får en omgangskreds endsige venner. Ingen ville invitere en alenepige, nej, selskabelighed er kun for par, i hvert fald den gang, og når man er ung. Men jeg kunne klare mig uden. Jeg kastede mig ud i alle de udfordringer, jeg kunne få. Det første var skolenævnsarbejde. Jeg var så heldig at blive valgt til skolenævnet på Vojens Borger- og Realskole, jeg blev endda formand, og det optog al min fritid. Det var et område, der havde min store interesse, og det gav mig en masse erfaring. Jeg var med i 8 år. Senere er der fulgt meget andet efter, i det hele taget har jeg altid haft mere at lave, end jeg næsten kunne overkomme.

Nu er pigerne jo blevet voksne, og svigersønner og børnebørn er kommet til, ja, vi har formeret os så meget, at de 4 der kom til Vojens i 1967 er blevet til 16, når vi alle er samlet. Det er en stor lykke, og det bliver jo ikke ringere af, at alle bor i Vojens, endnu da, og jeg prøver at føre det gode familiesammenhold, som jeg selv er opvokset med, videre. Enden på det hele har vi jo endnu ikke set, og ingen ved heldigvis, hvordan den vil forme sig men et er sikkert, at selvom det undertiden kan se lidt sort ud for os mennesker, skal vi ikke fortvivle. Man må hanke op i sig selv og tage sagen i egen hånd, så kan det lykkes, og jeg mener, at det er gennem modgang, man bliver stærk. Naturligvis er det ingen skade til at have en god ballast med sig, hvad det jo ikke er alle, der har, men det er en helt anden historie.